

در باب سنت

آنچه که سنت نامیده می‌شود جز مجموعه‌ای از آداب و رسوم و شعائر دینی و عادات کهن و موروثی نیست که صورت بیرون حیات روزمره آحاد مردم را شکل می‌دهد. شبانه روزی سه نوبت غذا خوردن و عبادت کردن، خواب شبانه و فعالیت روزانه، مراسم اعیاد و عزا، مراسم ازدواج و تولد و مرگ و... .

اگر دقت کنیم همه این آداب و رسوم و شعائر عرفی و شرعی و قومی مقید به گردش روز و شب و هفته و ماه و سال و دوران‌ها هستند و براساس گردش نجوم تعیین و تعامل می‌شوند. و این راز سنت است همان‌طور که لغت سنت هم به معنای زمانیت است و تاریخ! یعنی سنت در تار و پود و ذاتش تافته و بافته گردش روزگار و تاریخت است. و اینست که امروزه در آخرالزمان همه سنت‌ها یکی پس از دیگری دچار استحاله و ابطال می‌شوند و از قلمرو حیات بشری حذف می‌گردند زیرا گردش زمان و حرکت تاریخ در نفس و روان بشری متوقف شده است هر چند که گردش افلاک و نجوم و گردش زمین و ماه به دور خورشید همچنان ادامه دارد. یعنی زمان نجومی و دورانی ادامه دارد ولی زمان روانی متوقف شده است و این توقف روز به روز کامل‌تر شده و به لحظه صفر می‌رسد که غایت آخرالزمان است. و این آخرالزمان محصول علوم و فنون مدرن است که سنت را منهدم می‌کند و این انهدام قلمرو ظهور نیهیلیزم و پوچ‌شدگی اندیشه و احساس و اراده بشر مدرن است.

و اما چرا تکنولوژی مدرن موجب فروپاشی سنت است؟ زیرا زمانیت را از اعتبار ساقط کرده است. گوهره تکنولوژی سرعت و شتاب فزاینده است که امیال و احساسات و اراده و برنامه‌های روزمره بشر مدرن را از نظم کهن ساقط کرده است. زیرا هر کاری که بشر در روزها امکان انجامش را داشت امروزه در شب‌ها هم می‌تواند انجام دهد. هر میوه‌ای را که بشر فقط در فصل تابستان می‌خورد امروزه در چهارفصل سال می‌خورد. مسافتی را که بشر به مدت چند ماه طی می‌کرد امروزه به مدت چند ساعت طی می‌کند. هر کاری را که بشر در بزرگسالی انجام می‌داد امروزه در کودکی هم می‌تواند انجام دهد. هر کاری که مختص مردان بود امروزه زنان هم انجام می‌دهند. در حقیقت همه ارزش‌های زمانمند باطل شده‌اند. و این غلبه تکنولوژی بر زمانیت است که آخرالزمان را پدید آورده و همه ارزش‌ها و معانی سنتی را باطل و بیهوده کرده است.

سرعت و شتاب کارها و برنامه‌ها زمانمندی را در اندیشه و احساس بشر درهم ریخته و همه آداب و رسوم و سنن که مقید به زمانیت و تاریخ و گردش زمان هستند را هم بیهوده و باطل می‌سازد.

به‌طور مثال فست فودها بسیاری از آداب و رسوم و سنت‌هایی که بر محور تغذیه شکل گرفته‌اند را بی‌معنا کرده است. تلفن همراه بسیاری دیگر از رسوم و سنن مثل صلۀ رحم را باطل کرده است.

جوهره معنوی و مفهومی و عاطفی هر سنتی، زمانیت است و تکنولوژی زمانیت را در نفس ناطقه و وجدان و احساس بشری مختل و نابود کرده است. به هر حال ارزش سنت‌ها در زمانیت بوده که با اختلالش، مختل شده است. بنابراین در آخرالزمان هر ایده و عمل و آرزو و ارزشی فقط از فراسوی زمانیت و تاریخ امکان بقا دارد و هر چه در زمان و از زمان است محکوم به فناست.

زمان و عمر هر فردی تنها سرمایه ثابت زندگی هر فرد بشری است و لذا همه ارزش‌های مادی و معنوی او هم بر همین اساس محاسبه و ارزیابی می‌شوند. ارزش خارق‌العاده سرعت و شتاب در کارها و برنامه‌ها از همین روست که برخورداری بیشتری از عمر را ممکن می‌سازد. و لذا اگر آدمی بر روی زمین عمر جاوید می‌داشت ارزش زمان هم نابود می‌شد و همه سنت‌ها هم به کلی دگرگون و یا به کلی نابود می‌شدند. خاصیت تکنولوژی در ابطال سنت‌ها به همین دلیل است که بر وسعت و عرض عمر آدمیان می‌افزاید. زیرا کاری را که آدمی در مدت چند ماه انجام می‌داد به یاری تکنولوژی چند روزه انجام می‌دهد پس گویا بر وسعت و عرض عمرش اضافه شده است و همین ارزش اضافی تولید شده بواسطه تکنولوژی موجب ابطال سنت و رویداد آخرالزمان است و سرعت و شتاب تکنولوژی هر چه بیشتر می‌شود قدرت و شدت و عمق این ابطال و آخرالزمان هم بیشتر می‌شود.

به طور مثال اگر آدمی بتواند در عرض یکسال به همه امیال و آرزوهای مادی خود برسد مابقی عمرش باطل می‌شود و دیگر ارزشی ندارد. این بیانی از آخرالزمان است. و تکنولوژی تحقق بسیاری از آرزوهای آدمی را سرعت و شدت داده است. زمان اضافی ناشی از تکنولوژی در زندگی بشر مدرن علت‌العلل ظهور آخرالزمان و ابطال سنت است.

همه سنن معنوی و مذهبی بشر هم که مقید به سنت و زمانیت است بواسطه تکنولوژی مدرن دچار ابطال می‌شود. و لذا مذاهب تاریخی در این عصر محکوم به نابودی هستند.

در حقیقت تکنولوژی آمده تا بشر را از اسارت تاریخ و جبر زمان برهاند تا بشر از اقطار زمین و آسمان خروج کند. ولی متأسفانه عامه مردمان در این آخرالزمان در مکان مسخ و سقوط می‌کنند در درک اسفل السافین که همان هستی نفتی و آهنین و برقی و بتونی است.

عارفان در هر عصری و حتی قبل از ظهور تکنولوژی مدرن از طریق جابجا کردن روز و شب در زندگی خود، روح خود را از اسارت زمان و جبر تاریخ و گردش نجوم می‌رهانند از طریق شب زنده‌داری ذاکرانه و عارفانه! ولی عامه مردمان چنین امکانی را در عصر تکنولوژی مدرن پیدا می‌کنند ولی متأسفانه اکثراً در دام خود تکنولوژی می‌افتند و به اسارت تکنولوژی درمی‌آیند که به مراتب هولناک‌تر از اسارت زمان است.

علی اکبر خانجانی

۱۴۰۱/۰۲/۱۵